

Θεωρίες μάθησης και στρατηγικές διδασκαλίας

Άγγελος Παληκίδης

Μάθημα: Διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών

1. Συμπεριφορισμός ή μπιχεβιορισμός

- Αν η συμπεριφορά ενός ατόμου ακολουθηθεί αμέσως από ευχάριστα επακόλουθα, τότε αυτό το άτομο θα συμπεριφέρεται ανάλογα με μεγαλύτερη συχνότητα
- Ευχάριστα επακόλουθα= ενισχυτές
- Δυσάρεστα επακόλουθα= τιμωρίες
- Πρωτογενείς ενισχυτές (βασικές ανθρώπινες ανάγκες)
- Δευτερογενείς ενισχυτές (π.χ. βαθμοί)
- Κοινωνικοί ενισχυτές (έπαινος, χαμόγελο, προσοχή, αγκαλιά)
- Θετικοί ενισχυτές (έπαινοι, βαθμοί, αυτοκόλλητα)
- Αρνητικοί ενισχυτές (απαλλαγή από δυσάρεστες δραστηριότητες)
- Εσωτερικοί ενισχυτές= συμπεριφορές στις οποίες επιδίδεται ένα άτομο από ευχαρίστηση χωρίς να ζητά ανταμοιβή
- Εξωτερικοί ενισχυτές= έπαινοι ή αμοιβές που προσφέρονται για να κινητοποιήσουν ανθρώπους, που διαφορετικά δεν θα ασχολούνταν με τέτοιες δραστηριότητες

Τιμωρίες

- Αφαίρεση ενός ευχάριστου επακόλουθου
- Απώλεια προνομίου
- Απομάκρυνση από την τάξη

2. Θεωρία κοινωνικής μάθησης (Bandura)

- Μάθηση μέσω μίμησης προτύπου και μέσω παρατήρησής του
- Μάθηση μέσω παρατήρησης σε 4 φάσεις:
 1. Φάση προσοχής
 2. Φάση συγκράτησης
 3. Φάση αναπαραγωγής
 4. Φάση κινήτρων
- Πείραμα Bandura (ταινία βίας)
- Αυτορρύθμιση συμπεριφοράς (οι άνθρωποι παρατηρούν τη συμπεριφορά τους, την κρίνουν, ενισχύουν ή τιμωρούν τον εαυτό τους)

3. Αναπτυξιακή θεωρία (Piaget)

Γνωστικές δομές (εμφανίζονται σταδιακά ανάλογα με την ανάπτυξη του παιδιού)

1. Αισθησιοκινητική (0-2)
2. Προλειτουργική (3-7)
3. Συγκεκριμένη λειτουργική (8-11)
4. Τυπική λειτουργική (12-15)

4. Εποικοδομητισμός ή κονστρουκτιβισμός (Bruner)

- Η γνώση δεν μπορεί να διαβιβαστεί από το κεφάλι του εκπαιδευτικού στο κεφάλι του μαθητή
- Κάθε άτομο έχει τα δικά του ενδιαφέροντα και τους δικούς του μαθησιακούς στόχους, μαθαίνει με τους δικούς του ρυθμούς και αναπτύσσει δικές του στρατηγικές μάθησης
- Κάθε άνθρωπος αλληλεπιδρά με το περιβάλλον του και οικοδομεί σταδιακά την εικόνα του για τον κόσμο
- Κάθε γνώση μπορεί να διδαχθεί σε όλες σχεδόν τις ηλικίες
- Σπειροειδής οργάνωση της διδακτικής ύλης
- Η διδασκαλία πρέπει να προσαρμόζεται στις εμπειρίες των μαθητών
- Πρέπει να διαμορφώνονται τα πλαίσια που καθιστούν τους μαθητές ικανούς να μάθουν

5. Θεωρία κοινωνικής ανάπτυξης (Vygotsky)

- Η γνωστική ανάπτυξη δεν προσδιορίζεται μόνο από την ηλικία αλλά είναι κυρίως αποτέλεσμα κοινωνικής αλληλεπίδρασης
- Το παιδί πρέπει να εμπλέκεται σε κοινωνικές συμπεριφορές
- Πρέπει να δίνονται στους μαθητές ευκαιρίες να συμμετέχουν, να εκφράζονται, να δραστηριοποιούνται

Πυλώνες νοοκατασκευαστικής προσέγγισης (Vygotsky)

1. Κοινωνική-συνεργατική μάθηση
2. Ζώνη εγγύτερης ανάπτυξης
3. Γνωστική μαθητεία
4. Φθίνουσα υποστήριξη ή διαμεσολαβούμενη μάθηση

Θεωρίες μάθησης και διδασκαλία

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΜΟΣ	ΚΟΝΣΤΡΟΥΚΤΙΒΙΣΜΟΣ κ.ά.
Δασκαλοκεντρισμός	Μάθηση ενεργητική, συμμετοχική, ερευνητική, ανακαλυπτική, αυθεντική
Παθητική διδασκαλία	Εμπειρία, δημιουργικότητα, υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης Μέθοδος project

Γιατί ανακαλυπτική μάθηση;

- Η ανακαλυπτική μάθηση διεγείρει την περιέργεια των μαθητών
- Τους ωθεί να δουλεύουν μέχρι να βρουν τις απαντήσεις που αναζητούν
- Αποκτούν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και κριτική σκέψη: αναλύουν και χειρίζονται αποτελεσματικά τις πληροφορίες

“Διδάσκουμε ένα γνωστικό αντικείμενο όχι για να παράγουμε μικρές ζωντανές βιβλιοθήκες πάνω σε αυτό το αντικείμενο αλλά για να κάνουμε τους μαθητές να σκεφτούν ... οι ίδιοι να πραγματευτούν ζητήματα όπως κάνει ένας ιστορικός, να μετάσχουν στη διαδικασία κατάκτησης της γνώσης. Η γνώση είναι διαδικασία όχι προϊόν» (Bruner)

Γενικές αρχές κοινά αποδεκτές από τους παιδαγωγούς σήμερα

- Πρέπει να ενθαρρύνονται πολλαπλές οπτικές
- Οι σκοποί και οι στόχοι πρέπει να προκύπτουν μετά από συζήτηση με τους μαθητές
- Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να περιορίζονται σε καθηγητικό, υποστηρικτικό και εποπτικό ρόλο
- Οι δραστηριότητες, τα μέσα, οι ευκαιρίες και το περιβάλλον μάθησης πρέπει να ενθαρρύνουν τις μεταγνωστικές δεξιότητες, δηλαδή την αυτορρύθμιση, την αυτοαντίληψη και τον αναστοχασμό.
- Έμφαση στην παραγωγή και όχι στην αναπαραγωγή της γνώσης
- Οι προϋπάρχουσες γνώσεις, πεποιθήσεις και στάσεις των μαθητών πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κατά τη διδασκαλία
- Τα λάθη των μαθητών αποτελούν καλή ευκαιρία για να διεισδύσουν οι εκπαιδευτικοί στο βάθος των προηγούμενων γνωστικών δομών
- Πρέπει να ευνοείται η συμμετοχική και συνεργατική μάθηση
- Η αξιολόγηση πρέπει να είναι αυθεντική και να συσχετίζεται άμεσα με τη διδασκαλία

Παιδαγωγικοί και κοινωνικοποιητικοί σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας

1. Καλλιέργεια κριτικής σκέψης
2. Συγκρότηση ανοικτής δημοκρατικής συνείδησης
3. Εκδημοκρατισμός της διδακτικής διαδικασίας-περιορισμός της αυθεντίας του δασκάλου
4. Διαχείριση συγκρουσιακών θεμάτων
5. Προώθηση ενεργητικής και αυτόνομης μάθησης
6. Απόδοση προσωπικού νοήματος στη γνώση
7. Εφαρμογή της γνώσης σε πραγματικά προβλήματα

Εκπαιδευτικοί-επιστημονικοί σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας

1. Επαφή με πρωτογενές υλικό, αίσθηση της αυθεντικότητας και του κλίματος της ιστορικής εποχής
2. Κατανόηση της φύσης των ιστορικών πηγών και των τρόπων παραγωγής και διάσωσής τους
3. Μύηση στις μεθόδους των ιστορικών
4. Τεκμηρίωση απόψεων με βάση τις ιστορικές πηγές
5. Διαμόρφωση προσωπικών απόψεων
6. Συσχέτιση πηγών με γεγονότα > βαθύτερη κατανόηση του παρελθόντος
7. Κατανόηση και χρήση των ιστορικών εννοιών (εννοιολογική μάθηση και γλωσσικός ιστορικός γραμματισμός)
8. Κατανόηση και χρήση των εννοιών του ιστορικού χρόνου
9. Ιστορική φαντασία
10. Ιστορική ενσυναίσθηση
11. Αναζήτηση των αιτιακών σχέσεων μεταξύ των γεγονότων
12. Κατανόηση και διαχείριση της ιστορικής αναγκαιότητας